

TÜRKİYE-ERMENİSTAN-RUSYA DENKLEMİNDE DAĞLIK KARABAĞ SORUNU

Mokhmad Akhiyadov

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
İHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Akhiyadov, Mokhmad. "Türkiye-Ermenistan-Rusya Denkleminde Dağlık Karabağ Sorunu",
Araştırma 118. İNSAMER. 12.05.2020.

Araştırma 118

Bir etnik kriz olarak ilk ortaya çıktığı 1988'den itibaren günümüze kadar 30 yıldan fazla bir süre geçmiş olmasına rağmen Dağlık Karabağ sorunu bugün hâlâ Azerbaycan ile Ermenistan arasında çözüm bekleyen en büyük sorun olmaya devam etmektedir. 1992'de sıcak çatışmalara dönüşen anlaşmazlıkta iki taraftan da binlerce insan hayatını kaybetmiştir. Her ne kadar 1994'te bir ateşkes anlaşması imzalanırsa da Dağlık Karabağ meselesi iki ülke arasında her an patlak verebilecek bir sorun olarak durmaktadır. Nitekim Nisan 2016'da (Dört Günlük Savaş) iki ülke sıcak savaşın eşiğine gelmiştir.

21 Nisan 2020 tarihinde Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki müzakerelerde kademeli bir çözüm seçeneğinin görüşüldüğünü açıklaması, Karabağ sorunu tartışmalarını tekrar alevlendirmiştir. Nisan 2019'da Azerbaycan ve Ermenistan dışişleri bakanları tarafından imzalanan

anlaşmanın, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Dağlık Karabağ sorununun çözümüne yönelik kararının uygulanması açısından atılan en önemli adım olduğunu söyleyen Lavrov, söz konusu anlaşmanın aşamalı bir çözüm öngördüğünü belirtmiştir. AGİT Minsk Grubu eş başkanlarının (Rusya, ABD ve Fransa) katılımıyla Moskova'da imzalanan bu belgeye göre ilk aşamada, 1990'ların başında Ermenistan tarafından işgal edilen Dağlık Karabağ çevresindeki yedi bölgenin Azerbaycan'a bırakılması gerekmektedir.

Rusya Dışişleri Bakanı tarafından yapılan bu açıklamalar, Ermenistan kamuoyunda büyük tepkilere neden olmuştur; çünkü Ermenistan sorunla ilgili bir "paket çözüm" planı önerirken, Azerbaycan tarafı "aşamalı çözüm" planında ısrar etmektedir. Bu bağlamda Ermenistan, her şeyden önce Dağlık Karabağ'ın tanınmasını talep ederken, Azerbaycan ilk aşamada Dağlık

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
İHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Karabağ çevresindeki bölgelerin iade edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu açıdan Lavrov'un açıklaması, mevcut müzakerelerin Azerbaycan lehine ilerlediğini ve Ermenistan yönetiminin bir yıldır devam eden bu müzakerelerin içeriğini kendi kamuoyundan sakladığını ortaya çıkarmıştır.

Burada şöyle bir soru akıllara gelmektedir; peki Ermenistan'ın en önemli müttefiki olan Rusya'nın Ermeni asıllı Dışişleri Bakanı Lavrov, bu açıklamalarıyla neyi amaçlamaktadır? İlk olarak, Bakü-Erivan müzakerelerinin Rusya'nın istediğinden farklı bir yönde ilerlediği ve Batılı devletlerin Dağlık Karabağ sorununun çözüm sürecine hâkim olmaya başladığı düşünülebilir; dolayısıyla Lavrov bu hamlesiyle müzakere seyrini değiştirmeye çalışmaktadır. Ayrıca Moskova, sonunda Ermeni tarafının çeşitli tavizler vermek zorunda kalacağı hâlihazırdaki müzakereleri Rusya için elverişli görmüyor olabilir; çünkü Dağlık Karabağ sorununun çözülmesi durumunda, Ermenilere yönelik "beka tehdidi" de ortadan kalkmış olacaktır. Bunun sonucunda, Rusya'ya ihtiyacı kalmayan Ermeniler de Batı'ya yönelecektir. Bu durumun farkında olan Moskova, Lavrov'un açıklamalarıyla müzakere sürecini baltalamaya çalışıyor olabilir. İkincisi, bu açıklamalar yüksek ihtimalle Paşinyan yönetimini zor durumda bırakmak için yapılmış olabilir. Her ne kadar Nikol Paşinyan iktidara gelmeden önce Rusya'ya yönelttiği eleştirileri dile getirmeyi bırakmış olsa da Moskova Paşinyan'ın geçmişteki tutumunu unutmamıştır. Böylece Rusya, Ermeni kamuoyunu kışkırtıp içeride Paşinyan yönetimini zorda bırakarak ikili ilişkilerdeki kendi konumunu güçlendirmeye çalışıyor olabilir. Diğer bir husus ise, 2020 Nisan ayında iki ülke arasında tekrar gündeme gelen doğal gaz fiyat tartışmalarında Rusya'nın elini güçlendirmek için böyle bir hamle yapmış olması ihtimalidir.

Şüphesiz Rusya Dağlık Karabağ sorununun çözümünde önemli bir rol oynamaktadır. Hatta birçok Ermeni ve Azeri, Moskova'nın kendi çıkarı için Karabağ sorununu canlı tuttuğuna inanmaktadır. Bunun da ötesinde bazı komplo teorisyenleri, Dağlık Karabağ'daki

çatışmalara neden olan 1988 yılındaki *Sumgayıt Pogromu*'nun Moskova tarafından kışkırtıldığını ileri sürmektedir. Hem Azerbaycan hem de Ermenistan kamuoylarında konuşulan bu iddialar, Dağlık Karabağ meselesinin her iki tarafın da dış politikasının en önemli konusu olmasına bağlı olarak, çok şaşırtıcı değildir. Ancak dikkat çeken bir diğer husus, Sovyet sonrası ülkelerdeki bütün anlaşmazlıkları bir sepete koyup aralarındaki önemli farklılıkları gözden kaçıran bazı bölge uzmanlarının Moskova'yı Dağlık Karabağ sorununun çözümü önünde duran en büyük engel olarak göstermesidir. Moskova'nın Dağlık Karabağ sorunu üzerinden bazı politik ve ekonomik çıkarlar elde etmeye çalıştığı doğrudur ancak 30 yıldır devam eden Karabağ sorununun gidişatını belirleyen taraflar her zaman Bakü ve Erivan olmuştur.

Vladimir Putin iktidara geldikten sonra, Rusya'nın Karabağ sorunundaki konumu belirginlik kazanmaya başlamıştır. Bu bağlamda Putin yönetimi her şeyden önce, Boris Yeltsin döneminde kötüleşen Moskova-Bakü ilişkilerini yeniden tesis etmeye yönelmiştir. İktidara gelmesinden itibaren Putin her fırsatta, Rusya'nın Azerbaycan ve Ermenistan ile ikili ilişkilere eşit derecede değer verdiğini ve taraflardan birinin yanında yer alarak Karabağ sorununda sorumluluk üstlenmek istemediğini belirtmeye özen göstermiştir. Böylece Rusya, her iki tarafla yakın ilişkilerini sürdürerek çeşitli ekonomik çıkarlar elde etmektedir. Örneğin Rusya, Karabağ sorunu devam ettiği müddetçe güvenlik önlemlerini arttırmaya devam eden hem Azerbaycan'a hem de Ermenistan'a silah satarak para kazanmaktadır.

Ancak belirtmek gerekir ki, Moskova'nın söz konusu stratejisi, Dağlık Karabağ'da sıcak çatışmaların yaşanmadığı dönemde etkili olmaktadır. Öte yandan, Ermenistan ile Azerbaycan arasında sıcak çatışmalar patlak verdiğinde -Nisan 2016'daki Dört Günlük Savaş sırasında olduğu gibi- Rusya zor duruma düşmektedir. Çünkü her iki taraf da aralarındaki anlaşmazlığın müsebbibi olarak Moskova'nın bu tarafsızlık politikasını göstermektedir. Bir yandan Ermeniler, Moskova'yı Erivan ile

olan askerî ittifak şartlarına aykırı davranarak kendilerini savunmadığı için eleştirirken diğer yandan Azerbaycan Moskova'yı kendi çıkarlarına aykırı bir ateşkesi empoze etmeye çalışmakla suçlamıştır.

Dolayısıyla Rusya'nın bu stratejisi (tarafsızlığını koruyarak hem Azerbaycan hem de Ermenistan ile iyi ilişkiler geliştirmek ve sıcak çatışmaların patlak vermesini önlemek) aslında Dağlık Karabağ'daki statükonun devam etmesini sağlamaktadır. Bu durum, en azından şimdilik Erivan'ın lehine işlemektedir; çünkü mevcut durumun devam etmesi, Dağlık Karabağ'ın Erivan'ın kontrolünde olması anlamına gelmektedir. Azerbaycan ise Ermenistan işgali altındaki Dağlık Karabağ ve çevresindeki yedi bölgeyi geri istemektedir ve dolayısıyla mevcut statükodan memnun olmayan taraftır.

Bununla birlikte, Dağlık Karabağ sorunun çözümünü engelleyen bir diğer unsur da hem Azerbaycan hem de Ermenistan'ın sürekli tarihe gönderme yapmasıdır. Örneğin Şubat 2020'de düzenlenen Münih Güvenlik Konferansı kapsamında bir araya gelen iki ülke lideri, Karabağ bölgesi üzerindeki iddialarını haklı göstermek için yüzyıllar öncesinde cereyan eden olayları gündeme getirme gereği hissetmiştir. İlham Aliyev 1805 yılında imzalanan bir anlaşmaya atıf yaparken, Nikol Paşinyan Roma İmparatorluğu döneminde cereyan eden olaylardan bahsetmiştir. Dolayısıyla Münih müzakerelerinin başarısızlığı, Dağlık Karabağ ihtilafı konusunda her iki tarafın da ne kadar tarihe saplanıp kaldıklarını açıkça göstermektedir. Bu yüzden, Karabağ sorununun çözümü için tarafların her şeyden önce yeni bir "dile" ihtiyaç duyduğu ortadadır.

Dağlık Karabağ Sorunu ve Türkiye - Ermenistan İlişkileri

Türkiye, Ermenistan'ın bağımsızlığını 16 Aralık 1991'de tanımış ve bu tarihten itibaren ikili ilişkileri geliştirmek için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Bu çerçevede Ermenistan'ı Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü'ne kurucu üye olarak davet eden taraf da Türkiye olmuştur.

Ancak bağımsızlığın ilanından kısa bir süre sonra Ermenistan'ın Dağlık Karabağ bölgesi ve çevresindeki diğer Azerbaycan topraklarını işgal etmesi üzerine, Türkiye Ermenistan ile olan sınırını kapatarak bütün hava, kara ve demir yolu bağlantılarını kesmiştir. Aradan geçen yaklaşık 30 yıllık sürede de iki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler yeniden tesis edilememiştir.

İki ülke arasındaki ilişkilerin bir türlü normalleştirilememesinin arkasında yatan nedenler iki başlık altında toplanabilir. Birincisi, Ermenistan'ın Türkiye'den talepleridir. Bu talepler şu şekilde sıralanmaktadır: İki ülke arasında diplomatik ilişkilerin kurulması ve sınırların açılması; Ermeni soykırım iddialarının tanınması ve tazminat ödenmesi; Türkiye içindeki kilise mal varlığı başta olmak üzere tüm Ermeni mallarının iade edilmesi. İkincisi, Türkiye'nin Ermenistan'dan talepleridir. Bu talepler de şöyle sıralanmaktadır: Türkiye'nin toprak bütünlüğünün ve buna bağlı olarak iki ülke arasındaki sınırın tanınması; soykırım iddialarından vazgeçilmesi; Dağlık Karabağ başta olmak üzere bütün Azerbaycan topraklarının işgaline son verilmesi.

2008 yılına gelindiğinde hem Türkiye hem de Ermenistan ikili ilişkilerini normalleştirmeye yönelik güvenarttırıcı adımlar atmaya başlamıştır. Şubat 2008'de cumhurbaşkanlığı görevine gelir gelmez büyük muhalif gösterilerle karşılaşan ve ülke içinde meşruiyet sorunu yaşayan Serj Sarkisyan, Türk-Ermeni müzakerelerini başlatarak Ermeni halkı nezdinde, bu tarihî sorunu çözen lider olmayı amaçlıyordu. Söz konusu dönemde Avrupa Birliği'ne katılmaya çalışan Türkiye için de Ermenistan ile yaşadığı anlaşmazlık, bir an önce çözülmesi gereken bir sorun olarak duruyordu.

Bu bağlamda, 2008 yılında Ermenistan Cumhurbaşkanı Sarkisyan'ın Türk mevkidaşı Abdullah Gül'ü Erivan'da iki ülkenin millî takımları arasında oynanacak futbol maçına davet etmesi, Türk-Ermeni müzakerelerini başlatmış oldu. İki ülke arasında kurulan "Futbol diplomasisi", 2009'da Antalya'da oynanan ikinci maça Sarkisyan'ın katılımıyla daha da hızlanarak devam etti.

Artık “gerçek” diplomasiye geçme zamanı gelmişti. Böylece İsviçre’nin arabuluculuğunda başlatılan müzakereler neticesinde, 10 Ekim 2009 tarihinde Türkiye ve Ermenistan arasında “Diplomatik İlişkilerin Tesisi Protokolü” ile “İkili İlişkilerin Geliştirilmesi Protokolü” imzalandı ve onaylanmak üzere iki ülkenin parlamentolarına sevk edildi. Ancak ilişkilerde ortaya çıkan bu iyimser hava kısa bir süre sonra tekrar kararmaya başladı. Bu durumun en önemli nedeni de tarafların birbirine zıt olan talepleriydi.

Türkiye her ne kadar Ermenistan’la ilişkilerini normalleştirmeye yönelik iyi niyetini ve kararlılığını gösterse de Ermenistan, söz konusu protokollerin onay sürecini askıya aldığı, 23 Nisan 2010 tarihli bir nota ile Türkiye’nin Tiflis Büyükelçiliği’ne bildirdi. Şubat 2015 tarihinde Ermenistan Cumhurbaşkanı Sarkisyan, protokolleri Ermenistan Parlamentosu’ndan geri çektiğini, 1 Mart 2018’de ise protokollerin hükümsüz olduğunu ilan edince, iki ülke arasındaki ilişkiler eskiden olduğu gibi yine bir çıkmaza girdi.

Burada sorulması gereken en önemli soru, 2009 yılında olumlu seyir izlemeye başlayan Türk-Ermeni ilişkilerinin neden bu kadar kısa bir sürede tekrar bozulduğudur. Bunun en önemli nedeni, tarafların söz konusu protokolleri farklı şekilde anlamasıdır. Türkiye, ikili ilişkilerin düzelmesi sürecini bir “uzlaşma” olarak algılamakta, Ermenistan, müzakereler sonucunda ilişkilerin “normalleşmesini” beklemektedir. Dolayısıyla tarafların meseleye yaklaşımında bir sorun vardır. Türkiye, ikili ilişkilerin düzelmesi için her şeyden önce soykırım iddialarını incelemek üzere bir tarih komisyonu oluşturulmasını teklif etmişti. Bu teklif, kendi taleplerinden “taviz verme” olarak gören Ermenistan tarafından kesinlikle reddedildi. Öte yandan bu tarih komisyonunun kurulması Türkiye için önem arz etmekteydi; zira 1915 olaylarının 100. yıl dönümü olan 2015 yılına gelmeden önce söz konusu soykırım iddialarının temelsiz olduğunu ispatlamayı amaçlamaktaydı. Bu bağlamda, dünyanın önemli başkentlerindeki Türk diplomatları ile Ermeni diasporası arasında

âdeta bir mücadele başladı. Bu dönemde, soykırımın tanınmasının Türkiye-Ermenistan arasında devam eden müzakere sürecini olumsuz etkileyeceği fikrini savunan Türk diplomasisi önemli başarılar elde etti. Örneğin, Türk-Ermeni uzlaşmasını bölge jeopolitiği açısından önemli bulan Barack Obama yönetimi, soykırım meselesini gündemin dışında tutmayı tercih etti. Bölge jeopolitiği bağlamında ABD yönetimi, Ankara-Erivan ilişkilerini düzelterek Rusya’nın Ermenistan üzerindeki etkisini zayıflatmayı amaçlamaktaydı.

Öte yandan Ermenistan’ın 2013 yılında Avrasya Gümrük Birliği’ne katılacağını duyurması ardından Batı, Türk-Ermeni uzlaşmasına olan ilgisini tamamen kaybetti. Bununla birlikte, iki ülke arasındaki müzakere sürecinin çıkmaza girmesinden kazanan tek tarafın Rusya olduğunu da belirtilmek gerekir. Çünkü Ankara-Erivan ilişkilerinin düzelmesi durumunda, varlığı Türkiye’den gelebilecek olası bir tehdide karşı Ermenistan’ı koruma ihtiyacına dayanan Gümrük’deki Rus üssünün bir anlamı kalmayacaktır. Dolayısıyla Ermenistan’ın kendini sürekli bir dış tehdit altında hissetmesi, Rusya’nın Güney Kafkasya’daki varlığı için gerekli bir faktördür.

Dağlık Karabağ - Ermenistan İlişkileri

Dağlık Karabağ sorunu genellikle Azerbaycan-Ermenistan ilişkileri veya Moskova-Bakü-Erivan ve Ankara-Bakü-Erivan üçlüleri kapsamında değerlendirilmektedir. Ancak Dağlık Karabağ ile Ermenistan arasındaki ilişkiler çoğu zaman ya göz ardı edilmekte ya da hiç bilinmemektedir. Hâlbuki bu ilişkiler, Dağlık Karabağ sorununun geleceği açısından çok önemlidir. Bununla birlikte, Dağlık Karabağ ile Ermenistan arasındaki siyasi ilişkiler genellikle zannedildiğinden farklı olarak inişli çıkışlı bir seyir izlemektedir. Bu bağlamda 2020 yılında Dağlık Karabağ’da yapılan cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimleri, Ermenistan-Dağlık Karabağ ilişkilerinin geleceğini anlamak açısından önem teşkil etmektedir.

Ermenistan da dâhil olmak üzere dünyadaki hiçbir devlet tarafından tanınmayan Dağlık Karabağ'da 31 Mart 2020 tarihinde hem cumhurbaşkanlığı hem de parlamento seçimleri yapıldı. Bu seçimler öncekilerden birçok açıdan farklıydı. Her şeyden önce seçimlerde hem aday hem de seçmen katılımı açısından bir rekor kırıldı. 33 sandalyeli parlamentoya girmek için tam 10 parti ve iki parti ittifakı yarıştı. İlk turda %5 olan seçim barajını aşan beş parti parlamentoya girdi.

Ancak yine rekor bir sayı olan 14 cumhurbaşkanı adayından hiç kimse yeterli oyu (%50+1) alamayınca, cumhurbaşkanlığı seçimi ikinci tura kaldı. Her ne kadar muhalefet, Covid-19 pandemisini bahane göstererek ikinci turun ertelenmesini talep etse de başarılı olamadı. Bunun da ötesinde, 12 Nisan'da Dağlık Karabağ genelinde OHAL ilan edilmiş olmasına rağmen cumhurbaşkanlığı seçiminin ikinci turu 14 Nisan'da yapıldı. Bu sefer ilk turda en çok oy alan eski başbakan Araik Arutyunyan ve Dışişleri Bakanı Masis Mailyan yarıştı ama bu turda da tam bir seçim yarışından bahsetmek mümkün değildi. Çünkü ilk turda Arutyunyan'dan neredeyse iki kat az oy alan Mailyan, kendi seçmenini ikinci turu boykot etmeye çağırırdı. Bu çağrı sonucunda, ilk turda %72 olan seçmen katılımı, ikinci turda %44'e düştü. Beklendiği gibi ikinci turda kazanan isim, oyların %84'ünü alan Arutyunyan oldu.

2018 yılına kadar başbakanlık görevini yürüten Araik Arutyunyan, Dağlık Karabağ'ın önceki yönetimi tarafından da en çok tercih edilen isimdi. Bu noktada Arutyunyan'ın 2018'de Ermenistan'da gerçekleşen *Kadife Devrimi* taraftarlarının savunduğu reformlara yakın durduğunu da belirtmek gerekir. Onun hem Dağlık Karabağ'daki hem de Ermenistan'daki tüm siyasi güçlerle anlaşabilecek bir isim olduğu görülmektedir. Öte yandan Arutyunyan'ın oldukça pragmatik nedenlerden dolayı önceki yönetici ekipten uzak durmaya çalışacağı tahmin edilmektedir; çünkü söz konusu yönetimin Dağlık Karabağ sakinleri nezdindeki meşruiyeti, özellikle son yıllarda bir hayli sarsılmıştır. Ancak kendisi de %44 gibi çok

düşük bir katılımın olduğu bir seçim sonucu seçildiğinden, şimdiden bir meşruiyet sorunu ile karşı karşıyadır. Ayrıca muhalefet de yeni yönetime karşı harekete geçmek için 12 Nisan'da ilan edilen OHAL'in bir an önce son bulmasını beklemektedir. Dolayısıyla bütün bunların farkında olan Arutyunyan'ın bir yandan önceki yönetici ekipten uzak dururken bir yandan da ileride en azından ılımlı muhalifleri yanına çekerek onları kendi yönetimi içinde eritmeye çalışacağı öngörülebilir.

Bununla birlikte, yönetimde kim olursa olsun Dağlık Karabağ için önemli olan bir diğer mesele, Erivan ile ilişkilerdir. Belirtmek gerekir ki, Erivan dahi Dağlık Karabağ'ın bağımsızlığını tanıma konusunda oldukça temkinli davranmaktadır. Ancak ne olursa olsun Dağlık Karabağ Ermenistan için sembolik bir öneme sahiptir; çünkü 1980'lerin sonunda Karabağ Ermenilerinin Azerbaycan'dan ayrılıp Ermenistan'a bağlanmak için başlattığı hareket, aynı zamanda SSCB'ye bağlı olan Ermenistan için ulusal bağımsızlığa giden süreci başlatan bir etki yaratmıştır. Dolayısıyla Ermenistan'ın modern tarihinin bir nevi "Karabağlaştığı" söylenebilir. Bu bağlamda, 1998-2018 döneminde Ermenistan'ın ikinci ve üçüncü cumhurbaşkanlığı görevini yürüten Robert Koçaryan ve Serj Sarkisyan'ın Dağlık Karabağlı olması dikkat çekicidir.

Ne var ki 2018'de Ermenistan'da patlak veren Kadife Devrimi her şeyi değiştirdi. Ermenistan'da iktidarın Nikol Paşinyan ve destekçilerine geçmesiyle ülke hızlı adımlarla parlamenter sisteme doğru ilerlemeye başladı. Buna karşın Kadife Devrimi'nden bir sene önce, Dağlık Karabağ'da Erivan'ın tam tersi bir gelişme yaşandı ve başkanlık ve parlamenter sistemlerin bir karışımı olan yarı-başkanlık sisteminden "süper başkanlık" sistemine geçiş başlatıldı. İlaveten, o dönem Dağlık Karabağ cumhurbaşkanı olan Bako Saakyan'ın Ermenistan'da yargılanan Robert Koçaryan'a kefil olması ve aynı zamanda Kadife Devrimi ile devrilen Serj Sarkisyan'a yakın durması, Paşinyanyönetimini oldukça rahatsız etmekteydi. Bu bağlamda Dağlık Karabağ, Erivan'daki

Paşinyan yönetimi tarafından “Kadife Devrimi karşıtı bir kale” olarak algılanmaya başlandı.

Ermenistan’da Kadife Devrimi başarıya ulaşır ulaşmaz, devrimin Dağlık Karabağ’a “ihracı” konuşulmaya başlandı. Nitekim Haziran 2018’de de Dağlık Karabağ’da kitlesel protestolar baş gösterdi. Ancak bölgedeki yönetim, bazı üst kademe yöneticileri görevden alarak protestoları kontrol altına aldı. Resmî olmayan bilgilere göre, Bako Saakyan’ın 2020 cumhurbaşkanlığı seçiminde aday olmayacağını güvencesini vermesi üzerine Erivan ile Dağlık Karabağ arasında bir anlaşmaya varıldı.

Bu noktada belirtmek gerekir ki, iktidara gelir gelmez Dağlık Karabağ’daki varlığını güçlendirmeye başlayan Paşinyan yönetimi, 2020 seçimlerinin Covid-19 tehlikesinden dolayı iptal edilip edilmeyeceği tartışmalarından uzak durmayı tercih etti veya uzak durduğunu göstermeye çalıştı. Bununla birlikte Erivan, Dağlık Karabağ’da resmî seçim sonuçları henüz belli olmadan, seçimleri çok olumlu değerlendirdiğini açıkladı. Bu da Erivan yönetiminin Dağlık Karabağ’daki seçim sayfasını bir an önce kapatmaya çalıştığını göstermekteydi.

Öte yandan cumhurbaşkanlığı seçiminde Araik Arutyunyan’ın rakibi olan Masis Mailyan, Erivan’daki Paşinyan yönetimine yakınlığıyla tanınan bir isim olmasına rağmen Paşinyan’dan fazla destek alamadı. Çünkü Paşinyan, Dağlık Karabağ halkı gözünde meşruiyet sorunu (OHAL döneminde düzenlenen seçimlerde seçilmesi vd.) olan bir cumhurbaşkanının ister istemez Erivan ile uyum içinde çalışmayı tercih edeceğini biliyordu. Dolayısıyla Dağlık Karabağ’ın yeni cumhurbaşkanı olan Arutyunyan, hem önceki Bako Saakyan yönetimi ile hem de Erivan’daki Paşinyan yönetimi ile sorun yaşamadan çalışabilecek bir isim olarak kabul gördü.

Bu noktada Dağlık Karabağ-Erivan ilişkilerinde, Azerbaycan’a yönelik politikaların da belirleyici rol oynadığını söylemek gerekir. Dağlık Karabağ’daki Ermenilerin yaklaşık

yarısı Ermenistan’dan bağımsızlık kararının tanınmasını isterken, diğer yarısı Ermenistan’a bağlanmayı istemektedir. Ermenistan yönetimi ise dünyadaki hiçbir devlet tarafından tanınmayan Dağlık Karabağ’ın bağımsızlığını tanıması durumunda, uluslararası toplum tarafından kınanacağını bildiğinden temkinli davranmaktadır. Dolayısıyla şimdiye kadar Dağlık Karabağ ile Erivan, Bakü’ye karşı ortak bir politika geliştirme konusunda başarılı olamamıştır.

Sonuç

Günümüzde Dağlık Karabağ sorunu, Azerbaycan ile Ermenistan arasında her an sıcak çatışmaya dönüşme potansiyeli yüksek bir anlaşmazlık olarak durmaktadır. Her ne kadar iki ülke arasında üst düzey görüşmeler devam ediyor olsa da öngörülebilir bir gelecekte barışın sağlanacağını söylemek mümkün değildir; çünkü tarafların talepleri prensip olarak birbirine zıttır.

Öte yandan Dağlık Karabağ sorununun uluslararası bir boyutu da vardır. Bu bağlamda ilk akla gelen devlet, Ermenistan’ın müttefiki konumundaki Rusya’dır. Ancak Ermenistan ile Azerbaycan arasındaki güvenlik sorunları devam ettiği müddetçe iki tarafa da silah ve askerî teçhizat satarak para kazanan Rusya, bölgedeki statükonun değişmesini istememektedir. Ayrıca Ermenistan ile Türkiye arasındaki anlaşmazlıklar var olduğu müddetçe, Rusya’nın Güney Kafkasya’daki askerî varlığı da devam edecektir. Dolayısıyla Rusya bölgedeki mevcut düzenden memnun olan taraftır.

Diğer taraftan başta AGİT Minsk Grubu eş başkanları olan ABD ve Fransa olmak üzere Batı, özellikle son yıllarda Dağlık Karabağ sorununa oldukça ilgisizdir. Bu, zaten Rusya ile ilişkileri iyi olan Ermenistan’ı Batı’dan daha da uzaklaştırmaktadır. Özetle Batı’nın bu stratejisi -daha doğrusu stratejisizliği- devam ettiği sürece, Ermenistan’ın Dağlık Karabağ sorununun çözümüne ilişkin taleplerinde geri adım atması beklenmemelidir.